

the rapprochement of Ukraine with the European community, which has taken place in recent years, affects the sphere of private law relations, which are complicated by a foreign element – the legal relations that make up the subject matter of international private law.

Having analyzed current doctrine of international private law, the author can conclude that nowadays researchers are paying more attention to a deep understanding and study of the general provisions of this branch of law rather than to analysis of individual sub-sectors and institutes of private international law.

Nowadays recodification of civil legislation is taking place in Ukraine. The main reason for the recodification of civil legislation is to increase legal certainty as a component of the rule of law. Legal certainty demonstrates an ability of legislation to satisfy the needs of the subjects of law in the respective benefits.

At the same time some specific issues related to the recodification of civil legislation and its link with private international law have not been the subject to scientific research. In our opinion, these issues deserve special attention, as they make it possible to analyze not only the current state of private international relations, but also to forecast the prospects and changes in the field of private international law. One aspect that is worth to be discussed is the consolidation of the private international law system of principles.

The analysis of scientific points of private international law doctrine representatives gives grounds to conclude that there is currently no universal approach to understanding the system of principles of private international law. Neither private international law legislation, nor scientific approaches give clear vision of the system of principles of private international law.

It is crucial to stress that recodification of civil legislation in Ukraine has its direct impact on private international law system and its mechanism of legal regulations.

Key words: principles of private international law; recodification of civil legislation; law enforcement; principles of law; adaptation of legislation; European integration.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.87

УДК 341.1/8

Я.М. ЖУКОРСЬКА

Ярина Михайлівна Жукорська, кандидат юридичних наук, доцент, доцент, заступник директора Навчально-наукового інституту міжнародних економічних відносин Тернопільського національного економічного університету*

ORCID: 0000-0002-7797-5207

ПАНДЕМІЯ COVID-19 ТА ЇЇ МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ СИСТЕМИ ООН

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусу показала, що пріоритетом для будь-якої держави є насамперед національні інтереси, а не спільні. Про існування міжнародного права, міжнародних механізмів просто забули в контексті захисту національних інтересів. Міжнародні організації такі як ООН, ВООЗ виявилися неефективними та недостатньо гнучкими й надто повільними для ефективної боротьби з сучасними загрозами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями впливу пандемії коронавірусу на міжнародне право загалом, та систему ООН зокрема, майже не досліджене, адже проблема з'явилася не так давно. Проте серед науковців, які вже зробили свій внесок: Ф. Сендс, С. Саяпін, М. Гнатовський, О. Поєдинок, Т. Короткий, Н. Хендель, З. Тропін та інші.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз можливих наслідків впливу пандемії коронавірусу на систему ООН.

Виклад основного матеріалу. Система ООН – це основа універсального міжнародного правопорядку, який було створено після закінчення Другої світової війни з метою попередження виникненню схожих масштабних конфліктів та сприяння співпраці держав між собою. Система ООН включає: саму ООН, її спеціалізовані установи, МАГАТЕ, Всесвітню туристичну організацію, СОТ, допоміжні органи Генеральної Асамблеї на правах автономних організацій, що мають різний обсяг фінансової та адміністративної незалежності¹.

Пандемія коронавірусу оголила всі проблеми та недоліки у функціонуванні й ефективності цієї системи. Враховуючи, що коронавірус розпочався з Китаю, а Китай головував в березні 2020 р. в Раді Безпеки, Китай засідання РБ ООН не скликав. І це при тому, що ВООЗ, яка є спеціалізованою установою ООН, визнала вірус пандемією 11 березня 2020 р. На той момент у світі було вже зафіксовано понад 120 тисяч випадків COVID-19 у більш як 110 країнах, а кількість летальних випадків перевищила чотири тисячі².

Засідання відбулося, але лише через те, що 9 із 10 непостійних членів ООН наполягали на цьому: Бельгія, Німеччина, Домініканська Республіка, Естонія, Індонезія, Нігер, Сент-Вінсент та Гренадіни, Туніс та В'єтнам. Позиція десятого непостійного члена РБ – Південно-Африканської Республіки – була іншою: «Мета органу – забезпечувати мир та безпеку, а не розбиратися з проблеми охорони здоров'я та економіки»³.

Беззаперечно, що основною функцією РБ ООН є «підтримання міжнародного миру і безпеки» (ст. 24 Статуту ООН)⁴, а не охорона здоров'я, але в даній ситуації пандемію можна вважати прямою загрозою безпеці не лише окремого члена ООН чи кількох членів, а міжнародного співтовариства загалом. І зважаючи на

© Я.М. Жукорська, 2020

* *Yaryna Zhukorska, Ph.D. in Law, Associate Professor, Associate Professor, Vice-Dean of Education and Research Institute of International Economic Relations of Ternopil National Economic University*

ст. 25 Статуту ООН, лише цей орган має повноваження приймати рішення, які держави-члени зобов'язуються виконувати. Окрім того, варто звернути увагу, що саме цей орган було створено для «забезпечення швидких і ефективних дій ООН» (ст. 24 Статуту ООН), і саме з цією метою він функціонує «безперервно» (ст. 28 Статуту ООН), чим відрізняється від інших органів.

Першу резолюцію про боротьбу з Covid-19 Генеральна Асамблея прийняла лише 2 квітня 2020 р., заклинаючи у ній до «глобальної солідарності у боротьбі з корона вірусом»⁵. Проект резолюції представили Гана, Індонезія, Ліхтенштейн, Норвегія, Сінгапур і Швейцарія і він був прийнятий консенсусом⁶. І під час пандемії всі рішення Генасамблеї приймаються консенсусом. Генасамблея трішки урівноважила Раду Безпеки, яка виявилася майже неспроможною до прийняття рішень⁷.

Надалі робота ООН ускладнилася спалахом вірусу в Нью-Йорку, де розташована штаб-квартира Організації.

Фактично, під час пандемії ООН не змогла виробити консенсусу щодо спільних дій у критичній ситуації міжнародного масштабу. Генеральний секретар відкрито сказав, що очікує вирішення проблеми та застосування конкретних заходів від G-20⁸.

Щодо ВООЗ, її дії були дещо сповільнені, але вона реагувала на підставі інформації, яка надходить від держав-членів. Відповідно до Міжнародних медико-санітарних правил держави зобов'язані інформувати ВООЗ щодо епідеміологічної ситуації. Згідно зі ст. 6 Правил, про надзвичайну ситуацію у сфері охорони здоров'я вони повинні повідомляти протягом 24 годин (ст. 6, Міжнародні медико-санітарні правила)^{9,10}.

Хронологію подій можна коротко проаналізувати. ВООЗ отримала 31 грудня 2019 р. повідомлення про те, що в китайському місті Ухань з'явилися перші випадки пневмонії невідомого походження. 10–11 січня 2020 р. ВООЗ публікує пакет рекомендацій щодо коронавірусу і попереджає Китай про загрозу розповсюдження вірусу за межі Китаю, адже Ухань – один із найбільших міжнародних аеропортів. 11 січня Китай передає генетичний код вірусу. В цей ж день з'являється повідомлення про першу смерть. 13 січня зафіксовано перший випадок захворювання за межами Китаю – в Таїланді. 20–21 січня експерти ВООЗ, які працювали в Китаї, з'ясовують, що вірус передається від людини до людини. 22–23 січня Генеральний директор ВООЗ Тедрос Гебрейсус скликає Комітет з надзвичайних ситуацій. За рішенням комітету ситуації не присвоєно статус надзвичайної ситуації міжнародного масштабу. 27 січня Глава ВООЗ відвідує Пекін, за результатами зустрічі Китай погоджується прийняти в себе експертів ВООЗ. 30 січня Комітет з надзвичайних ситуацій присвоєє ситуації статус надзвичайної в сфері громадської охорони здоров'я міжнародного масштабу. На цей момент за межами Китаю вже було зафіксовано 82 випадки захворювання, жодного летального. 11 березня в 114 країнах вже було зафіксовано 118 тис. випадків, з них 4291 – летальний. ВООЗ оголошує пандемію¹¹.

Таким чином, за 2,5 місяці від повідомлення про перший випадок у Китаї до оголошення пандемії пройшов достатньо невеликий строк, але достатній для прийняття рішень та застосування необхідних заходів.

На думку ВООЗ, основною причиною такого швидкого розповсюдження вірусу стало небажання держав прислухатися до рекомендацій ВООЗ¹².

Як результат незадовільного виконання обов'язків ВООЗ, звинувативши організацію у прихильності до Китаю, 15 квітня 2020 року США припиняють її фінансування.

Попри всі нарікання на малоефективність ВООЗ під час пандемії, варто зауважити, що станом на 14 квітня 2020 р. ВООЗ мобілізувала більше 300 вчених на вивчення та боротьбу з коронавірусом. Під егідою ВООЗ розпочали клінічні «Випробування солідарності» потенційних вакцин від вірусу, в яких бере участь 90 держав. На онлайн платформі ВООЗ медики всього світу, які працюють з хворими на COVID-19, можуть пройти навчання на 43 мовах. ВООЗ організувала постачання засобів персонального захисту та комплектів для тестування на вірус у 125 держав світу. Генсек ООН закликав встановити глобальний режим припинення вогню у всьому світі, який має допомогти подолати пандемію. На цей заклик відгукнулося 70 держав та воюючих сторін. У стриманні пандемії допомагають 95 000 миротворців ООН. Через Всесвітню продовольчу програму понад 80 держав, які відчувають особливі труднощі, отримують продовольство. ВООЗ запустила програму збору коштів для гуманітарної допомоги найвразливішим групам населення¹³.

Альтернативи співпраці в сфері охорони здоров'я окрім ВООЗ немає станом на сьогоднішній день. Незважаючи на недоліки в її функціонуванні, які виявилися при такій масштабній і стрімкій загрозі доречним є удосконалити прийняття рішень в таких ситуаціях, а також надати додаткові важелі впливу на держав-членів. На перше місце тут має вийти колективна безпека, а не суверенні інтереси окремої держави, будь це Китай, США чи Німеччина.

Ситуація показала, що обмін інформацією в рамках міжнародних організацій є надто повільним для сучасного світу з новими викликами. Ситуація з коронавірусом може надати ВООЗ більшої ваги на міжнародній арені, а також наділити її додатковими важелями впливу, сприяти створенню нових процедур прийняття рішень, які мають бути гнучкими та швидкими. Варто подумати і про характер таких рішень, адже ВООЗ приймає лише рекомендації, а прийняття конкретних рішень і вжиття заходів – вже справа кожної окремої держави.

Міжнародний правопорядок чекають зміни. Які вони можуть бути, можна спрогнозувати, провівши паралелі між коноавірусом та пандемією іспанського грипу, який вирував у Європі у 1918–1919 рр.

Поширенню т.зв. іспанки сприяли глобалізація, яка тоді якраз починалася, а також Перша світова війна. Одним із наслідків стало покращення системи охорони здоров'я. Також зрозумілою була потреба у спільних міжнародних зусиллях у боротьбі з такими епідеміями. Адже для вірусів не існує кордонів. Перші спроби об'єднати зусилля у боротьбі проти вірусів були й до того, це Константинопольська вища рада (1839 р.), Міжнародне бюро суспільної гігієни (1907 р.). І лише у 1923 р. під егідою Ліги Націй було створено Всесвітню організацію охорони здоров'я¹⁴.

До іспанки жодна хвороба не поширювалася так швидко. Це вирізняло її з усіх інших. І хоча ця пандемія завдала нищівного удару по економіці, вона сприяла зростанню фармакології та розвитку й модернізації медицини загалом.

Економічні наслідки пандемії коронавірусу швидше за все будуть прирівнюватися до результатів Другої світової війни¹⁵.

Велику роль у ситуації під час пандемії також відіграли торгові війни між Китаєм та США, які точилися останні роки. Китай значно зміцнив свої економічні позиції у зв'язку з останніми подіями. Звична тріада ЄС-США-Японія може поступитися своїм місцем. Окрім того, Китай завжди вмів тримати в таємниці свої наміри або до останнього залишатися нейтральним у найважливіших питаннях, навіть якщо взяти до уваги його голосування як постійного члена Ради Безпеки ООН, що не виключає того, що він вже виграв, проте ще не оголосив про свою перемогу. І є всі шанси, що геополітична карта світу, території впливу, а також міжнародні відносини будуть перекроєні після пандемії.

Питання неможливості прийняття рішень в Раді Безпеки стоїть давно, і пандемія стала ще одним кроком до розуміння того, що в існуючому стані ООН повноцінно функціонувати не може – їй потрібні кардинальні зміни механізмів прийняття рішень, надання додаткових повноважень і можливо навіть, наділення певною наднаціональністю, що значно сприяло б швидкому реагуванню на сучасні загрози. Хоча це викличе певні сумніви в багатьох держав-членів, адже наднаціональність та обов'язковість рішень міжнародної організації – завжди обмеження суверенності держав.

Проте питання стоїть в тому, що важливіше – національний чи колективний інтерес. Адже реагувати на сучасні загрози світового масштабу, які мають такі надшвидкі темпи поширення, організація може, лише володіючи наднаціональними повноваженнями та додатковою автономією. Водночас пандемія показала, що коли йдеться про життя людей і світові загрози, ні національне право, ні міжнародне не можуть бути в пріоритеті. На національному рівні практично неможливо протистояти загрозам глобального характеру – тут необхідні спільні дії на міжнародному рівні.

15 травня 2020 р. на віртуальному засіданні 74-сесії ГА Голова Генасамблеї Тіджані Мухаммад-Банде заявив, що боротьба з COVID-19 – це колективна відповідальність і закликав взяти на озброєння Декларацію в сфері охорони здоров'я, прийняту у 2019 р., в якій держави заявили, що медицина має бути доступною для всіх жителів Землі і пообіцяли збільшити витрати на первинну медико-санітарну допомогу на 1–2 відсотки від ВВП. Також у цьому документі держави взяли на себе зобов'язання нарощувати як національні, так і міжнародні зусилля щодо забезпечення здоров'я планети^{16,17}.

У рамках проекту «ООН – 75» було проведено опитування, результати якого показали, що близько 95 опитаних згодні з тим, що держави повинні вирішувати глобальні проблеми спільно. COVID-19 показав: якщо ми не знайдемо способів зміцнення спільної діяльності, «світ може зіштовхнутися з глобальною катастрофою»¹⁸. При чому кількість прихильників такого підходу значно збільшилася від лютого місяця 2020 р., тобто з початком пандемії коронавірусу.

Висновки. Пандемія припала на період послаблення глобальної співпраці між державами, поляризації не лише в міжнародному співтоваристві, а й у суспільстві загалом. Наслідком цього стала неефективність існуючих міжнародних утворень, які не змогли швидко відреагувати на загрозу та вжити необхідних заходів. Питання реформування ООН та окремих її органів, таких як Рада Безпеки, давно на порядку денному. Насамперед це стосується Ради Безпеки з її правом вето. Що ж стосується ВООЗ, то, на нашу думку, недоречним є відмова від принципу спільних дій у цій сфері, як у випадку з США та їх припиненням фінансування ВООЗ. Недоліки однозначно є, але їх треба виправляти. По-перше, це удосконалення механізмів прийняття рішень. Механізм прийняття рішень має бути гнучким, а рішення прийматися швидко. Окрім того, рекомендаційний характер рішень ВООЗ повністю дискредитував себе при пандемії.

По-друге, це можливість надання наднаціональних повноважень в найважливіших сферах, де питання колективної безпеки однозначно мають превалювати над національними інтересами. Незважаючи на суперечки, які можуть точитися щодо таких повноважень чи їх обсягу, це єдиний шлях для ефективного вирішення схожих проблем у майбутньому. Враховуючи прискорення темпів глобалізації, що надалі у зв'язку з розвитком технічних можливостей вони будуть ще швидшими, схожі загрози траплятимуться частіше і розвиватимуться ще стрімкіше. У протилежному випадку ООН може спіткати доля Ліги Націй.

¹ Вільчак Я.М. Поняття та класифікація спеціалізованих економічних установ ООН. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1. С. 266–272.

² Вплив COVID-19 на міжнародне право. Правники аналізують виклики, відслідковують тенденції, роблять прогнози (частина друга). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30564495.html>

³ «Вони все провалили»: куди поділася ООН під час пандемії. URL: https://24tv.ua/kudi_podilasya_oon_pid_chas_pandemiyi_politico_n1313726

⁴ Статут ООН 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

⁵ Resolution adopted by the General Assembly on 2 April 2020 URL: <https://undocs.org/en/A/RES/74/270>

⁶ В первой резолюции, принятой с начала пандемии COVID-19, члены Генассамблеи призвали к солидарности в борьбе с вирусом. URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/04/1375482>

⁷ Кислица С. «Ялтинская формула» и COVID-19. URL: https://zn.ua/international/yaltinskaya-formula-i-covid-19-356715_.html?fbclid=IwAR21DVTVRZymmo0PSJZHr3FKmoYYM3QOIrnNbWfHftPdQ00-2RmNNFZA3EuI

⁸ Глава ООН: сплотившись, мы выиграем войну с коронавирусом URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/03/1374702>

⁹ Международные медико-санитарные правила 2005 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007

¹⁰ Вплив COVID-19 на міжнародне право. Правники аналізують виклики, відслідковують тенденції, роблять прогнози (частина друга). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30564495.html>

¹¹ Что и когда в ВОЗ знали о COVID-19. URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/05/1377202>

¹² Там само.

¹³ Что делает ООН для того, чтобы победить COVID-19 URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/04/1376042>

¹⁴ Родіна С.О. Всесвітня організація охорони здоров'я. *Енциклопедія міжнародного права* / за ред.: Шемшученко Ю.С., Денісов В.Н. Київ: Академперіодика, 2014. Т. 1: А-Д. С. 577–580.

¹⁵ Коронавірус і світова економіка: наскільки страшною буде криза внаслідок пандемії. URL: <https://www.dw.com/uk/коронавірус-і-світова-економіка-наскільки-страшною-буде-криза-внаслідок-пандемії-відео/a-53328017>

¹⁶ Резолюція, прийнята Генеральною Ассамблеєю 10 жовтня 2019 г. Политическая декларация заседания высокого уровня по вопросу о всеобщем охвате услугами здравоохранения. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/74/2>

¹⁷ Председатель Генеральной Ассамблеи: вся система ООН – от медиков до «голубых касок» мобилизована на борьбу с COVID. URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/05/1378262>

¹⁸ 95 процентов опрошенных в рамках проекта «ООН-75» выступают за многосторонний подход к решению глобальных проблем. URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/04/1376622>

Резюме

Жукорська Я.М. Пандемія COVID-19 та її можливі наслідки для системи ООН.

У статті автор аналізує вплив пандемії коронавірусу на діяльність системи ООН. Звертає увагу на неефективність самої ООН, ВООЗ, а також діяльність Ради Безпеки та Генасамблеї у цей період. Проводить паралель з іспанським грипом початку ХХ ст. і досліджує його вплив на розвиток міжнародних організацій. Наголошує, що основною проблемою як ООН, так і ВООЗ, став недосконалий механізм прийняття рішень. У питаннях з ООН – право вето в Раді Безпеки, ВООЗ – рекомендаційний характер рішень. Розглядає можливість надання наднаціональних повноважень ООН у найважливіших сферах, де питання колективної безпеки однозначно мають превалювати над національними інтересами. Спільні дії повинні стати єдино правильним рішенням для міжнародного співтовариства у боротьбі з сучасними загрозами. І національний інтерес у таких випадках має стояти після колективної безпеки.

Ключові слова: пандемія, прийняття рішень, ефективність, міжнародне право, спільні дії, ООН.

Резюме

Жукорская Я.М. Пандемия COVID-19 и его возможные последствия для системы ООН.

В статье автор анализирует влияние пандемии коронавируса на деятельность системы ООН. Обращает внимание на неэффективность самой ООН, ВОЗ, а также деятельность Совета Безопасности и Генассамблеи в этот период. Проводит параллель с испанским гриппом начала ХХ в. и исследует его влияние на развитие международных организаций. Отмечает, что основной проблемой как ООН, так и ВОЗ, стал несовершенный механизм принятия решений. В вопросе с ООН – право вето в Совете Безопасности, ВОЗ – рекомендательный характер решений. Рассматривает возможность предоставления наднациональных полномочий ООН в важнейших сферах, где вопросы коллективной безопасности однозначно должны превалировать над национальными интересами. Совместные действия должны стать единственно правильным решением для международного сообщества в борьбе с современными угрозами. И национальный интерес в таких случаях должен стоять после коллективной безопасности.

Ключевые слова: пандемия, принятия решений, эффективность, международное право, совместные действия ООН.

Summary

Yaryna Zhukorska. COVID-19 and its possible impact on the UN system.

In the article, the author analyzes the impact of the coronavirus pandemic on the activities of the UN system. Draws attention to the ineffectiveness of the UN itself, WHO, as well as the activities of the Security Council and the General Assembly during this period. Draws a parallel with the Spanish flu of the early twentieth century and explores its impact on the development of international organizations.

The coronavirus pandemic has shown that the priority for any state is primarily national interests, not common ones. The existence of international law and international mechanisms has simply been forgotten in the context of protecting national interests. International organizations such as the United Nations and the World Health Organization have proved ineffective and inflexible and too slow to deal effectively with today's threats.

In fact, during the pandemic, the UN failed to reach a consensus on joint action in a critical international situation. The Secretary-General has openly stated that he expects the problem to be resolved and concrete measures to be taken by the G-20.

As for WHO, its actions have been somewhat slow, but it has responded to information from Member States.

According to the WHO, the main reason for such a rapid spread of the virus was the reluctance of states to heed the recommendations of the WHO.

There is currently no alternative to health cooperation other than WHO. Despite the shortcomings in its operation, which have emerged in the face of such a large-scale and rapid threat, it is appropriate to improve decision-making in such situations, as well as to provide additional leverage over Member States. Collective security must come first here, not the sovereign interests of an individual state, be it China, the United States or Germany.

The main problem for both the UN and WHO has been the imperfect decision-making mechanism. On the issue with the UN – the right of veto in the Security Council, WHO – the recommendatory nature of the decisions. Considers the possibility of granting supranational powers to the UN in key areas where the issue of collective security must clearly prevail over national interests. Joint action must be the only right solution for the international community in combating today's threats. And the national interest in such cases must come after collective security.

Key words: pandemic, decision making, efficiency, international law, joint action, UN.